

GARMER & THESINGER

EXPRESS

Maandelijks Nieuwsblad voor Garmerwolde,
Thesinge en omstreken

5e JAARGANG - MAART 1983

In gesprek met Gerrit ter Veer

Hebt u zich weleens afgevraagd, hoe kleren nu eigenlijk gereinigd worden bij de stomerij?

We gingen ons licht opsteken bij Gerrit ter Veer, bewoner van de L. v.d. Veenstraat te Garmerwolde en chemisch reiniger van beroep. Het werd een leerzaam gesprek!

DE "WARMER STOMERIJ"

Gerrit ter Veer is van oorsprong H.T.S.-er, maar zijn vader zat in het stomerij vak. Zijn vader had een zogenaamde "koude stomerij", d.w.z. dat hij wel het goed ontving en controleerde, maar het werd in een fabriek gereinigd. Je kunt het vergelijk met een "koude bakker". Gerrit is vijf jaar geleden met een "warme stomerij" in Lewenborg begonnen, nadat hij in Delft een cursus had gevolgd. Hij vindt het prettig voor zichzelf te werken, z'n eigen baas te zijn en het leuke aan deze vorm van reinigen is, dat je zo mooi kunt zien hoe schoon de kleding geworden is. Zijn vrouw Ina helpt hem één morgen in de week en neemt in Garmerwolde ook kleding in ontvangst.

Lichamelijk gezien is het een vermoeiend vak. Er wordt door-gewerkt als het nodig is en soms is dat 14 of 16 uur op een dag. Ook als er weinig kleding wordt aangeboden moet de machine draaien.

De kostuums van Sinterklaas worden apart gedraaid. Soms een machine vol. (Sint wil ook weleens een schoon pak aan!). In het noorden heeft men graag wat meer appetit in de kleding, vooral in de broeken, (vanwege de plooi) dan in het westen, maar daar wordt weer meer kleding naar de stomerij gebracht dan hier.

HOE IS HET STOMEN ONTDEKT?

Het chemisch reinigen is in 1850 toevallig ontdekt door een Fransman, Jean Baptiste Jolly, die een flesje terpentijn liet omvallen op tafel en toen

merkte, dat de vlekken uit het tafelkleed waren verdwenen. Later werden er andere vloeistoffen gebruikt, die erg brandbaar en dus gevaarlijk waren.

Het duurde dan ook tot ± 1950, voordat men een vloeistof had ontwikkeld, die onbrandbaar was en ongevaarlijk voor mens en kleding.

Voor de Duitsers hebben erg veel aan de ontwikkeling van het stomerij wezen gedaan. In Duitsland brengen de mensen ook meer kleding naar de stomerij dan in Nederland.

SOORT VLEKKEN

Het blijkt, dat 70% van het werk om de kleding mooi te krijgen bestaat uit handwerk. En dat bestaat weer voornamelijk uit het verwijderen van vlekken. De waterhoudende vlekken, zoals bloed-, wijn en koffieplekken die in stoffen zitten die niet te wassen zijn, moeten met de hand verwijderd worden, nadat ze zijn voorbereid met speciaal reiniger.

Vetvlekken en kaarsvlekken hoeven niet van tevoren worden behandeld, want die lossen op in de vloeistof die bij het chemisch reinigen in de machine gebruikt wordt, (gechlorideerde koolwaterstof). Teer- en olieplekken verdwijnen ook in de chemische vloeistof, hardnekkige vlekken worden soms voorgeweekt in benzene. Nooit meer in wasbenzine, zoals vroeger.

De klant doet er trouwens wel verstandig aan, niet eerst zelf vlekken proberen weg te wassen en dan pas de kleding naar de stomerij te brengen. Als er in een donkere stof een vlek komt en er wordt op geborsteld is de vlek misschien wel weg, maar is er ook een lichtere plek op de kleding gekomen. Kauwgum is voor de chemisch reiniger geen probleem, omdat het oplost in de vloeistof maar in de wasmachine is het een ramp!

Overigens, als u een klein bloedvlekje krijgt, b.v. bij het scheren, is het wel handig om even op

Gerrit ter Veer in de winkel.

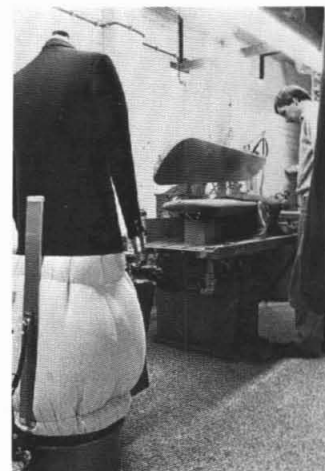
een katoen draadje te kauwen en dan met het draadje het vlekje weg te tippen!

WAT BLIJFT ER SOMS IN DE KLEDING ZITTEN?

Als een klant bij de stomerij komt krijgt hij een bonnetje en wordt het goed op een rek gehangen, nadat het gecontroleerd is op vlekken en op ongeregelheden. Het blijkt, dat mensen allerlei dingen in hun zakken laten zitten, zoals: ... geld, brillenkokers, pasjes, cheques, snoepjes, aanstekers, mesjes, sieraden, ballpoints enz. Als het waardevolle dingen zijn worden ze apart gelegd, de rest gaat in een grote doos. Ballpoints kunnen in de machine narigheden veroorzaken, omdat ze oplossen en de inkt vrij komt. Alleen "parkers" lossen niet op, maar het beste is natuurlijk dat de zakken leeg zijn.

DE STOOMPOP

's Morgens wordt het goed, dat op het rek hangt gesorteerd op soort stof (b.v. wol) en op kleur. Met de lichte kleding wordt begonnen in een schone vloeistof. Er is geen sortering op graden, want de temperatuur van de chemische vloeistof is altijd 30°C. Er wordt geen water gebruikt, want water veroorzaakt bij vele stoffen vergroening, kreuk en vervilting. De chemische vloeistof, aangevuld met zeep,

Op de voorgrond de stoompop.

Op de achtergrond Gerrit ter Veer bij de pers.

die "vloeibaar goud" genoemd wordt, wordt d.m.v. verdamping met grote snelheid door de verschillende filters gepompt, waarbij het vuil telkens aan de filters blijft zitten en de kleding schoon, droog en motvrij weer uit de machine komt. De zeep, het "vloeibare goud", moet zowel de stoffen verstevigen, als de waterhoudende vlekken verwijderen en het statisch effect teniet doen. Er wordt wel via het vóórwas en hoofdwas systeem gereinigd. De stoffen komen er na ± 35 minuten schoon en minder gekreukeld weer uit, dan dat ze erin gingen. Een paar stoffen

kreuken wel erg, b.v. viscose en katoen.

Hierna wordt alles gestreken. Dan gaan de broeken op de pers, de japonnen, mantels, colberts en regenjassen op de stoompop.

De stoompop is een opblaasbare pop, die zich aanpast aan de maat en de vorm van de kleding. Daarna worden de meeste kledingstukken met de hand bijgestreken.

Regenjassen worden ook nog waterafstotend gemaakt. Dat betekent, dat ze minder snel water door laten, maar door het lange dragen laten de jassen op den duur toch weer vocht door. Ze kunnen ook wel écht waterafstotend gemaakt worden, maar dan stinken ze ook enorm.

HET WASMERK IS ERG BELANGRIJK

Er gaat natuurlijk ook weleens iets mis in de stomerij. Dat kan gebeuren b.v. omdat stukken kleding aan elkaar geplakt zijn. Dat gaat dan rimpelen. Rubber lost op, elastiek ook, knopen raken los of smelten. Sommige

kleding is slecht geveerd, India-katoen b.v.

Als een kledingstuk uit Skandinavië komt, is het meestal van een goede kwaliteit en geeft het bij het reinigen geen problemen. Als een kledingstuk voorzien is van een wasmerk, kan het ook probleemloos worden gereinigd. De Vereniging van Chemisch Reinigen heeft een lijkig boekwerk samengesteld, waarin vermeld staat wat er niet allemaal fout kan gaan met stoffen. Enerzijds kunnen de vakhensen hier uit leren, anderzijds behoedt het ze tegen valse beschuldigingen.

EN NATUURLIJK . . .

Vroegen wij aan Ina of zij nu alles naar de zaak brengt, maar dat is toch niet zo. Ze wast veel zelf, maar truien, broeken, jassen, colberts, jurken en gordijnen brengt ze naar de stomerij, omdat deze dan minder te lijden hebben en ze langer mooi blijven!

Elisabeth Schuling
Peta Jurjens

SOCUTERA zendt onze vijf-minutenfilm uit op woensdag 13 april 1983 via Nederland 1 om 19.47 uur.

P.S. Denkt U aan de lezing op 30 maart a.s. (zie Garmer en Thesinger Express van februari). Voor de kollekte t.b.v. de Sakor in de week van 11 april zoek ik nog één geïnteresseerde kollektant(e).
Renate Bolhuis-van 't Hoff
Dorpsweg 42
Garmerwolde

Afscheid Ria

Wat gebeurt er met het Thesinger café?

De tijd gaat snel: het is alweer zo'n vijf jaar geleden dat the Thesinger dorpscafé Dijkema van naam veranderde en het bestaan kon voortzetten als Café v. d. Toorn. Enthousiaste Ria, destijds uitgebreid geïnterviewd door de GT Express, kwam naar Thesinge en had grootse plannen met het café. Ze vertelde in die dagen dat het altijd haar wens geweest was om een eigen horecabedrijfje te runnen en daarvan iets te maken. Ideeën had ze genoeg. Ze organiseerde allerlei activiteiten – er werd Chinees gegeten, er was een danscursus, om maar iets te noemen. Ze begon aan een cafetaria en, ondanks de strop van de ovenbrand, bleek die de loop naar v.d. Toorn te stimuleren. 'Altijd lachen, altijd vrolijk,' kenschetste de Noorderkrant de caféhoudster. Het vertrek is minder vrolijk. Financieel kon de kroeg niet uit. Gebeurtenissen uit het recente verleden gaven weinig reden tot lachen. Ook Ria's privé-leven ging andere eisen stellen: met haar drie kinderen betreft ze nu een huis in Ten Boer. Ze zal daar eerst even op verhaal moeten komen na de woelige laatste tijd in het dorp. Dat verhaal komt misschien ook

nog op papier te staan, want Ria is van plan een boek te gaan schrijven. 'De leuke herinneringen zullen daarin de overhand krijgen,' belooft ze. 'Vooral de eerste vier jaar zijn er toch ook ontzettend leuke dingen gebeurd.' Op dinsdag 15 maart werd de inventaris van café en cafetaria publiek verkocht. De zaak is dus leeg. Het afscheid van Ria, betekent voor Thesinge tevens dat het voortbestaan van het dorpscafé een open vraag is geworden. Met die vraag trokken wij naar Roelie Dijkema want de eigenaars hebben het bedrijfje nu weer in eigen hand. De familie Dijkema is vooralsnog niet van plan om zelf het café weer te gaan runnen. Zij hopen de zaak te kunnen verkopen. Voor Thesinge zou dat zeker goed zijn, want, zoals de twee voorzitters van Dorpsbelangen in Thesinge en Garmerwolde (Willem Zijlema en Simon Veninga) stelden in ons december-interview: 'Een dorp zonder kerk, school en café heeft geen ziel.'

Kollekte Sakor

De Sakor kollekte wordt via de nieuwsmedia gesteund. Voor geïnteresseerden volgen hieronder de data:

		morgen	middag
maandag	11/4	TROS (Hilversum 1) NCRV (Hilversum 2)	VOO (Hilversum 2) —
dinsdag	12/4	AVRO (Hilversum 1)	—
woensdag	13/4	VOO (Hilversum 1) VARA (Hilversum 2)	EO (Hilversum 1) NOS (Hilversum 2)
donderdag	14/4	AVRO — (Hilversum 2)	KRO (Hilversum 2) NCRV (Hilversum 1)
vrijdag	15/4	NOS (Hilversum 2)	KRO (Hilversum 1)
zaterdag	16/4	TROS	VARA (Hilversum 1)

Het *spotje* zal worden vertoond op:
maandag 11 april – Nederland 1 – 19.51 uur.
dinsdag 12 april – Nederland 1 – 19.51 uur.
vrijdag 15 april – Nederland 1 – 19.51 uur.

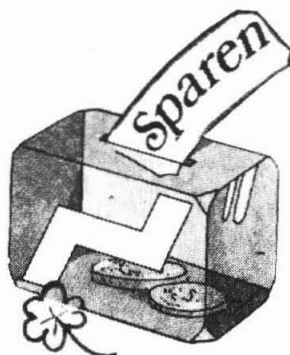
Rabobank

geld en goede raad

Garmerwolde,

tel. 050-416202

Thesinge en Garmerwolde: vroeger en nu (4)

Thesinge, Ned. Herv. Kerk

Deze aflevering gaat over de historie van de oude kerken in onze beide dorpen; de 13e eeuwse van Garmerwolde en de dorpskerk in Thesinge, een restant van het klooster Germania, uit dezelfde eeuw.

Een stukje godsdienst-geschiedenis

De kerstening (= tot het christendom brengen) van Frisia, zoals Noord-Nederland toendertijd heette, vond definitief plaats rond 800 door een zekere Lindger (een geleerde priester), nadat Karel de Grote een opstand van de Friezen en Saksen had neergeslagen.

Vóór die tijd waar er ook al kerstening-pogingen ondernomen, maar die hadden vaak een minder gelukkige afloop (we herinneren ons allemaal uit de schoolbanken: 'Bonifatius in 754 te Dokkum vermoord'). Nadat zich in onze woonstreek in de 11e eeuw ook mensen hadden gevestigd (zie voorgaande afleveringen van deze serie), kwam er zo tussen 1150 en 1300 een nieuw godsdienstig élan over West-Europa. De vele kerken die in die tijd zijn gebouwd tonen ons de inspanning waarmee dit gepaard is gegaan.

Kerken en kloosters

Uit de 12 eeuw stammen bijv. de kerken van Bedum en Zuidwolde en 13e eeuws zijn die van Noordwolde, Stedum, Ten Boer, Harkstede (de toren), Garmerwolde, Middelbert en in de stad de Martinikerk en delen van de A-kerk.

Naast de vele kerken werden er ook kloosters gesticht voor de mensen die zich uit de 'zondige' wereld wilden terugtrekken en die in soberheid en eenzaamheid een godsdienstig leven wilden leiden.

Zo ook in Thesinge, waar een Benedictijner klooster werd gesticht door Hathebrand tussen 1183 en 1198. Deze Hathebrand was geboren in Feldwerd (= Oldenklooster), een plaatsje 10 km ten noorden van Appingedam.

Hij was monnik in een Benedictijner klooster te Utrecht en heeft in 1183 een klooster gesticht in zijn ouderlijk huis te Feldwerd; hierna heeft hij nog twee kloosters gesticht, waaronder dat van Thesinge. Een klooster had in die tijd een groot grondbezit, meestal een schenking van een koning of een rijke graaf.

Aangezien dergelijke rijkaards hier toen niet waren, denkt men dat het klooster een idee en een schenking was van één of meer rijke boeren, die hier in overvloed woonden. De klooster in Groningen waren hierdoor en door de grote afstand tot Münster (tot welk bisdom de Ommelanden behoorden) vaak wat losser in de regels.

Zo was het Thesinger klooster een dubbelklooster (voor nonnen en monniken) wat volgens de officiële kerkelijke regels niet was toegestaan. In de loop van de tijd kwamen er echter steeds minder monniken

zodat het een nonnen-klooster werd. Germania was erg afhankelijk van haar omgeving; de inkomsten kwamen uit allerlei handwerk en het bewerken van het uitgebreide landbezit (eind 16e eeuw zo'n 1400 hectare!!).

Er is verder weinig bekend over de gang van zaken in en rond het klooster; alleen dat het in 1284 redelijk welvarend was. Twee eeuwen later is het echter verarmd en wordt het klooster van Ten Boer bij dat van Thesinge gevoegd; in die tijd waren er enkele tientallen religieuzen in het klooster.

De opkomst van het protestantisme

De veranderingen in de kerk (Luther: 1517) raakten ook in Groningen bekend. Groningen was echter vrij onafhankelijk van de wereldlijke en kerkelijke autoriteiten en er werd nog rustig gepraat over de ontstane verschillen van inzicht tussen katholieken en protestanten.

Zo was er bijv. in 1523 een discussie hierover georganiseerd in de stad Groningen en deze ontmoeting kon nog besloten worden met een gezamenlijke maaltijd! Later werden de tegenstellingen scherper, maar toch werden in Groningen de hergedoopten niet ter dood veroordeeld, zoals elders in Nederland en Europa wel gebeurde, maar 'slechts' verbannen.

Na de beeldenstorm in 1566 werd het protestantisme tijdelijk meer aanvaard door de bestuurders; in de kerken werden de beelden verwijderd, soms vernield en soms 'in veiligheid gebracht'.

Uit die tijd dateert dan ook het sobere karakter van de meeste kerken, afgezien van de R.K. kerken, waar nog steeds veel heiligen-beelden staan. De jaren hierna zijn zeer

chaotisch; eerst worden de kerken weer traditioneel katholiek, maar dan ontstaat er (weer) oorlog met Spanje (1580-1594).

De kloosters ondervinden hiervan veel schade en worden verscheidenen malen geplunderd; eerst door de Geuzen 1581 en dan door de Spaanse troepen in 1582 en 1583; vele kloosterlingen vluchtten naar de stad. In 1694 behaalt Willem Lodewijk de overwinning; de Spanjaarden vertrekken en met hen het katholieke geloof als staatsgodsdienst.

Van de ene op de andere dag wordt het protestantisme algemeen aanvaard; de grond van de klooster gaat naar de provincie (die het deels verkoopt), het Thesinger klooster wordt langzamerhand afgebroken (op de kloosterkerk na) en de stenen worden los verkocht.

Alle kerken worden protestants, maar het onderhoud van de dan al bijna 400 jaar oude gebouwen gaat moeizaam; vaak zijn ze ook veel te groot.

Om die reden wordt de abdijkerk van Thesinge in 1786 tot ongeveer 1/3 deel verkleind (de huidige grootte).

In Garmerwolde vindt de verkleining in 1854 plaats. In de 20e eeuw is de toestand van de gebouwen alweer erbarmelijk slecht hetgeen geleid heeft tot een restauratie van beide kerken.

De kerk in Garmerwolde is in de jaren 1941-1944 opgeknapt, terwijl de restauratie in Thesinge plaatsvond in 1975. Hopelijk kunnen onze mooie kerken nu weer een tijdje mee, want het is een stukje kultuurbezit, dat zeer nauw is verweven met de historie van onze dorpen.

Bert Gerritsen

jopke

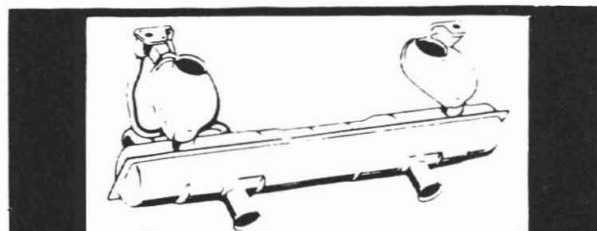

kleine winkel in grote ideeën

verkoop van zelfgemaakte spullen
zoals:
kleertjes
zelfgesponnen wol
tasjes
sieraden
pottierie
tekeningen
grafiek

ebba van den elst-de niet
kapelstraat 1 9797 pj thesinge
05902-3008

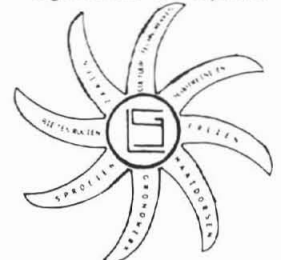
DE VRIJE POMP ...

**UW UITLAAT en
SCHOKBREKERSPECIALIST**
Rijksweg 154 Ruischerbrug
Tel. 050-487433

Boeren-Burgers- Buitenlui!

Voor het uitvoeren van werkzaamheden van velerlei aard,
Staat het loonbedrijf 'Stoweza'
dag en nacht voor u paraat.

Inl.: P.J. v. Zanten
Tel. 050-416091 b.g.g. 050-416328

Redactioneel

Annelies Heuvelmans, één van de drie Thesinger redactieleden, ziet zich genoodzaakt haar werk voor onze krant iets te verminderen. Na vijf jaren van volle inzet wil ze wat gas terugnemen. Een eerste aanzet hiertoe is de wijziging van het Redaktie adres Thesinge. Vanaf nu wordt dat:
Kees Faber, Kapelstraat 5, Thesinge, tel. 05902-2257.

De familie Star heeft gemeend te moeten stoppen met hun 'Dörpsproat'. Dat heeft U ongetwijfeld al gelezen. Van mij hadden ze best door mogen

gaan want enige herhaling is me nog niet opgevallen. In ieder geval willen wij als redactie hen hartelijk bedanken voor al die vele jaren dat zij de 'Dörpsproat' schreven.

Zoals U leest een grote adering voor de krant! Vindt U dat de G&T Express anders moet, vindt U dat U ook wel kunt schrijven, vindt U dat U ook eens iets wilt doen! Laat dan van U horen! Bel eens! Kom eens langs! Wij hebben U hard nodig!!

Planten in onze omgeving (1)

Maart: het speenkruid

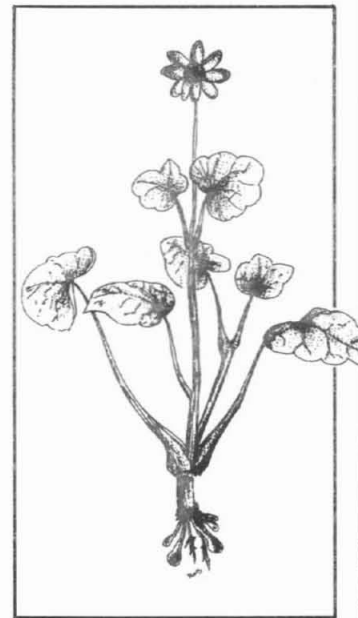
Uit een bundel kleine knotsvormige wortelknolletjes, die dicht onder de grond overwinteren, komen vroeg in het voorjaar, na enkele zonnige dagen, liggende stengels met talrijke hartvormige, glanzende, zachtgroene bladeren te voorschijn. Enkele dagen later verschijnen de goudgele bloemetjes, ieder boven op een stengel, met smalle kroonblaadjes. Zo in de loop van maart zie je op donkere, vochtige plaatsen soms hele tapijten van dit mooie plantje. In de tuin van dokter Friezema in Garmerwolde (onder de hoge bomen) en aan de noordzijde van de N.H. Kerk te Thesinge is het speenkruid elk jaar uitbundig aanwezig. Het speenkruid lijkt op het eerste gezicht wel wat op de bekende boterbloem. Dati is niet eens zo'n gekke gedachte, want beide planten behoren tot dezelfde familie en wel de

Ranonkelachtigen. Misschien leuk om te weten, is dat Ranonkel afgeleid is van het Latijnse Rana, dat 'kikker' betekent en slaat op de voorkeur van de boterbloemen voor vochtige, soms zelfs drassige plaatsen. Vergeleken met 'gewone' boterbloem blijft het speenkruid vrij laag ('kruipende' stengels van max. 25 cm) waardoor de typische 'tapijtbegroeiing' kan ontstaan. Namen, die in de volksmond aan planten worden gegeven, zeggen vaak iets over opvallende kenmerken of eigenschappen; zo wordt het speenkruid wel 'kleine gouwe' genoemd, hetgeen te maken heeft met de vette, glanzende bladeren van de plant. De meeste volksnamen echter slaan op de bijzondere wortelknolletjes van dit kruid; spoelvormige knolletjes die voor de voortplanting zorgen. Ook in de bladoksels ontstaan knolletjes; deze laten los van de

stengel en worden door het regenwater weggespoeld (het sprookje van de 'korenregen', daar ze wel iets op graankorrels lijken). Dit soort knolletjes vind je niet bij zoveel planten en daarom zijn oude namen als 'ape-, katte- of haneklootjes' vest te begrijpen. In sommige streken meende men dat het speenkruid elke avond om 5 uur precies zijn kelkje sluit; die eigenschap bezorgde het de naam van 5 urenbloem of /kruid. Het speenkruid heeft altijd al een rol gehad als plant met geneeskrachtige werking. Zo wijst de naam Scharbock (= scorbutskruid: scorbut = scheurbuik) op het hoge vitaminegehalte van de plant; lang voordat het vitamine C bekend was, werd het al door zeevaarders gebruikt op hun lange tochten om de gevreesde scheurbuit te voorkomen. Ook wordt het speenkruid wel in verband gebracht met borstziekten, aandoeningen van de bloedvaten, maar is vooral bekend om haar heilzame werking op allerlei puisten zoals neuspoliepen en aambeien. De naam 'aambeienkruid' komt dan ook veelvuldig voor als bijnaam voor het speenkruid; zelfs in onze tijd wordt het nog wel als homeopatisch middel gebruikt bij deze vervelende aandoening. Vroeger werden de knolletjes van het speenkruid wel in de stal opgehangen, omdat men meende hiermee de melkproductie van de koeien te kunnen vergroten, of om romerige melk te verkrijgen. Waarschijnlijk was men op deze gedachte gekomen door de gelijkenis van de knolletjes met de spenen van het vee (speenkruid!?). Van de jonge planten kunnen de bladeren prima gegeten worden; er kan een lekkere en vitaminerijke voorjaarssalade van bereid worden. Oudere bladeren zijn niet lekker, maar

smaken juist scherp en bitter (slakken laten deze bladeren dan ook ongemoeid). Deze brandende smaak wordt veroorzaakt door de stof protanemonine, die (evenals in andere Ranonkelachtigen) in de plant ontstaat; het is (licht) giftig en kan ontstekingen veroorzaken. Wel kunnen de okselknolletjes, die na de bloei op de grond liggen, in de azijn gelegd worden en dienst doen als kappertjes. In juni sterft dit fraaie, vroege plantje al af en is bovengronds niets meer van haar aanwezigheid te ontdekken. Juist vanwege dit bijzondere groei- en bloeipatroon heeft het speenkruid de mensen altijd al geboeid. Zo staat het zelfs op de grafzerk van de Engelse dichter Wordsworth afgebeeld, omdat deze zo hield van het 'stralende snuitjes van deze plant, die al bloeit eer de lente in aantocht is'.

tekening: rob v. d. elst
tekst: kees faber

Iets te vieren?

Dan voor een lekker stukje taart of gebak, even naar

Bakkerij Stol

J.C. Kapteynlaan 18
9714 CP Groningen
Telefoon 050-730498

Oosterhamriklaan 117
9715 PB Groningen
Telefoon 050-772552

Ook kunnen wij bezorgen, dan even bellen naar R.K. Stol,
Dorpsweg 40, Garmerwolde, tel. 050-416292 of 730498

Van der Molen levert niet alleen zonneschermen

Natuurlijk maken wij graag een scherpe offerte voor u als 't om een zonnenscherm gaat. Maar tevens houdt deze afdeling zeilmakerij zich bezig met het opnieuw bekleden van markiezen, of met het repareren van tenten.

Ons leveringsprogramma omvat verder: vouwwanden, verduisteringen, rolluiken, voorzetramen en konstruktiewerken. Informeer vrijblijvend naar onze mogelijkheden en prijzen.

Fa. M. v.d. Molen & Co.

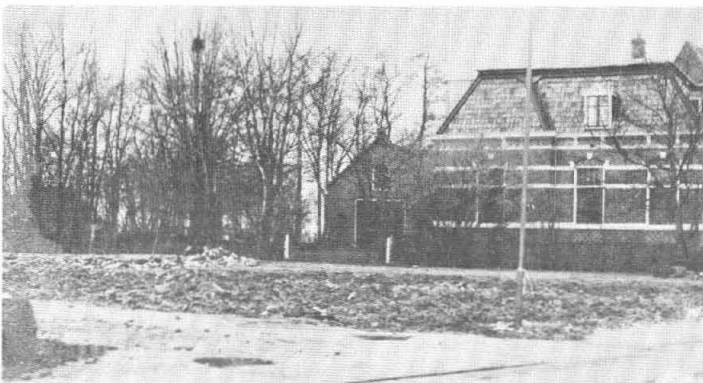
Kantoor en werkplaats: Oude Rijksweg 12, Garmerwolde, tel. 050-416098.
Adviseuze voor Lewenborg: mevr. H. Drewes, Meerpaal 170, tel. 050-410531.

Prijsvraag Café de Unie

Onze lezers en lezeressen zijn ietwat traag van reactie. Tenminste dat kun je opmaken uit de reactie op de prijsvraag 'Café de Unie'. Vorige maand één inzender (Petra Blink), die dus de uitgeloopte fles wijn won. Deze maand zijn er vier inzendingen met wel zes ideeën. De ideeën variëren van een Hertekamp tot een

Klompensmakerij. Deze maand is de gelukkige winnaar Berno Pestman. Hij zou graag een Dorpsplein verwezenlijkt zien met banken, dorpspomp, basketbalkorven, bosje etc. Wel, van harte proficiat, Berno!
H.V.

Film over Thesinge

In de maak is een film over het Thesinger dorpsleven. U herinnert zich misschien dat geruime tijd geleden, Dick van de Ree al eens onder auspiciën van Dorpsbelangen een voorstelling heeft gedraaid van zijn 30 april-films. Hij is altijd doorgegaan met allerlei activiteiten in het dorp

op film te zetten. Dorpsbelangen heeft hem gevraagd daarvan een film te maken waarmee een veel-omvattend beeld van het reilen en zeilen in Thesinge ontstaat. Dick van de Ree hoopt dat de film volgende winter klaar zal zijn. De geluidsband zal het geheel ongetwijfeld nog

aantrekkelijker maken. Samen met Roelf Koopman, die in het bestuur van Dorpsbelangen zit, trekt hij van activiteit tot activiteit en van vereniging tot

vereniging. Een erg leuk initiatief. We zijn dan ook benieuwd naar het resultaat!

Stoomfluitje

Koop zijn koffie!

Wereldwinkel Garmerwolde/Thesinge.
Bakkerstraat 4,
Thesinge
Dorpsweg 70
Garmerwolde

Te koop:
Keukengeiser f 60, Moulinex grill (nieuw) f 75, elektrische geiser f 75, Bert Buringa, 050-416049

Te koop:
Tienerkamer; ledikantje plus bijpassende commode. G. Pops, W. F. Hildebrandstr. 37, Garmerwolde (050-416587)

Kerkdiensten Garmerwolde-Thesinge

1 april	Garmerwolde	19.30 uur	ds. C. de Vries-Batenburg, avondmaal
3 "	Garmerwolde	10.00 uur	ds. C. de Vries-Batenburg
4 "	Thesinge	10.00 uur	welkom in Geref. kerk, grunneger dainst
10 "	Thesinge	9.30 uur	gezamenlijke dienst in Geref. kerk, ds. Witte
17 "	Garmerwolde	10.00 uur	ds. S. Corbijn van Willemswaard
24 "	Thesinge	10.00 uur	ds. C. de Vries-Batenburg
1 mei	Garmerwolde	10.00 uur	cand. S. Lanser, Holwierde

Dörpsproat

Zo, wie zitt'n al weer half meet en 't weer liekt goud. 'n Poar nachtvorst'n moar den is 't overdag maistied mooi weer. Nog nait te waarm moar dat kenn'n wie ook ja nog nait verwacht'n.

Wie hemm'n aans wel 'n poar dikke störms had, nait? Doar ken familie Huusman over met proat'n. Heur schöstein waaide van ' dak ôf. Van de week zaag'n wie tuss'n Meedhoez'n en Tjuchem al weer

**ELEKTRO
STEREO
HI-FI
TELEVISIE**

E. Havenga

Oude Rijksweg 9
Garmerwolde
050-416425

**De Ten
Boerster
Vishandel**

R. BOLT

Ommelanderstraat 90
Ten Boer - Tel. 05902-2964

Elke woensdagmiddag
12.00-13.30 uur
Thesinge Café v.d. Toorn
17.00-18.00 uur
Garmerwolde hoek
Rijksweg

**BLOEM-
KWEKERIJ**

FIRMA R. VEENSTRA

*Biedt een
volledig
assortiment
voor
kamer en tuin*

Garmerwolde 050-416280
Ten Boer 05902-2946

J.L. HAVINGA THESINGE
Luddestraat 1 Telefoon 1262

**Rund-
en Varkens-
slagerij**

**Bestellingen worden
bezorgd:**
vrijdagmorgen te Thesinge
vrijdagmiddag te Garmerwolde

boer'n in 't land an 't kunstmest
zaai'n. Ja 't waark moet'n komt
weer an.
Men begunt ook ja weer over
vekaansie te prakkezaiern,
meschain bent d'r al wel mens'n
dei alles al in kann'n en kroek'n
hemm'n.
Zo hemm'n wie ook 'n besluit
noom'n. Wie stopp'n mit
Dörpsproat in Gaarmer Kraant,
aans vervall'n wie in herhoal'ns

en dat 's de bedoul'n nait.
Onderwaarp'n veur dörpsproat
ligg'n d'r nait altied veur 't
opschepp'n en meschain is er
wel 'n aander dei 't nou 'n
poooske doun wil.
Wie schatt'n dat wie het zo'n
vair en half joar doan hemm'n en
altied met plezair.
Wie wens'n de redaktie nog veul
succes met de Gaarmer kraant.

Het Solistenconcours

Zoals U allen al wel zult weten,
was het solistenconcours van de
KNF dit jaar op 5 en 6 maart te
Garmerwolde.

Een hele onderneming vonden
vele leden van de Harmonie.
Mede omdat het de eerste maal
was dat de Harmonie een
dergelijk festival organiseerde
was het best wel spannend hoe
alles zou verlopen.

's Morgens om half negen waren
medewerkers van de Harmonie,
het bestuur van de KNF, en drie
juryleden al aanwezig om de
laatste voorbereidingen te
treffen. Om 9.00 uur moest de
eerste deelnemer optreden. Een
uur eerder dan voorgaande maal
vermeld omdat de deelname dit
jaar enorm was.

De eerste dag, dus zaterdag

waren er 68 deelnemers en de
tweede dag 79. De
prijsuitreiking vond dan ook pas
in het begin van de avond
plaats. Vooral voor de
medewerkers waren het lange
dagen.

Er waren deelnemers van 35
verschillende verenigingen.
Voordat de deelnemers op
moesten treden wilden ze ook
graag even repeteren om goed
in te spelen. Hiervoor was
gelegenheid in de schuur van
de fam. v. d. Molen.
Na het repeteren moest de
deelnemer op zijn beurt
wachten. Als het dan zover is,
moet hij alvast op het podium
klaar gaan staan. Als ook de jury
zover is, drukken ze op een
belletje. De solist mag dan

beginnen te spelen.
De zaal wordt dan geacht
muisstil te zijn, wat ook steeds
gebeurde deze twee dagen.
Jammer is het dat de zenuwen
de meeste deelnemers parten
speelde, anders waren er
waarschijnlijk veel meer eerste
prijzen uitgereikt dan nu het

geval was.
Aan het einde van beide dagen
bedankte de heer Kooi van de
KNF de Harmonie voor de
goede organisatie en de fam.
Stoker voor de uitstekende
verzorging.

Petra

Uitslagen Solistenconcours - leden van de 'Harmonie'

		Afd.	Punten	Prijs
Mej. G. Wierenga	bugel	3e	74	3e
<i>Trio</i>				
Mej. D. Feenstra	kl. trom			
Jac. Bekkema	kl. trom	intr.	90	2e
Mej. J. Feenstra	lyra			
Mej. M. Siepel	kl. trom	1e	36	3e
Mej. M. Gaasendam	kl. trom	1e	36	3e
<i>Kwartet</i>				
Mej. J. Blink	kl. trom			
H. Steenhuis	gr. trom			
Mej. P. Blink	lyra	1e	97	1e
G. Koster	lyra			

Kaarten en sjoelen

Op vrijdag 25 februari
organiseerde de plattelands-
jongeren vereniging een kaart-
en sjoelavond voor zijn leden en
donateurs. Helaas viel de
opkomst een beetje tegen,
hoewel er meer mensen waren
dan een jaar terug. Toen waren
er maar 9 deelnemers, nu 21.
De prijzen werden als volgt
verdeeld:

Sjoelen: 1e pr. Jan Jansen

2e pr. Japie Kappètij
3e pr. Henry Veninga
Poedelprijs
Arjan Hazeveld

Kaarten: 1e pr. Henk Kappètij
2e pr. M. Blink
3e pr. Abel Mulder
Poedelprijs Mevr. Paps

Ondanks de geringe deelname,
kunnen we toch terugkijken op
een heel gezellig en plezierig
verlopen avond.

Petra

Plattelandsvrouwen Garmerwolde

Op 2 maart j.l. werd een
discussie-avond georganiseerd.
Het was een extra avond buiten
de gewone maandelijkse
bijekomsten om. Dit is

gedaan omdat veel leden niet
van discussie-avonden houden.
Toch was het jammer dat niet
meer dames aanwezig waren.
Het was een heel gezellige

Schildersbedrijf H. Hofstede

verf - glas - behang -
klompen - laarzen

9797 PC Thesinge,
G.N. Schutterlaan 28,
telefoon 05902-1957

AANNEMERSBEDRIJF

nieuwbouw
verbouw en
onderhoud

oude rijksweg 11
GARMERWOLDE
tel. 050-416501

Motor of bromfiets MOTORENHANDEL Jeep Noordhof

Bovag-lid

Levering van alle soorten
rijwielen, motoren,
bromfietsen

ZUNDAPP - KREIDLER - GARELLI
- VESPA - TOMOS - YAMAHA
- FANTIC

• Alle kleuren en modellen uit voorraad
leverbaar • Vele accessoires en onderdelen
• Prima service en reparatie

RIJKSWEG 15
GARMERWOLDE
TELEFOON 05902-1624

Werkplaats 's maandags de gehele
dag gesloten

avond, waarin heel wat is afgepraat en gelachen. Hetonderwerp van deze avond was: Kiezen voor verantwoordelijkheid', onder de zeer prettige leiding van Mevr. Hemminga uit Nietap. Het is grappig te merken hoe soms de meningen dicht bij elkaar liggen, terwijl er in een ander geval weer een hemelsbreed verschil is. Het is de bedoeling ter zijner tijd weer een dergelijke avond te houden. Dus dames, U die deze keer niet aanwezig was, zorg dat U dan ook van de partij bent. U zult daar zeker geen spijt van krijgen.

9 maart kegelavond 'Tivoli' Siddeburen. 's Avonds om 7 uur vertrokken 35 dames vanaf boerderij Bus om een avondje te gaan kegelen.

Nadat een paar dames eerst nog enige rondjes door Siddeburen hadden gereden, was uiteindelijk toch iedereen op tijd aanwezig voor de koffie, gezellig uit kraantjespotten, met koek.

Daarna werd begonnen met kegelen. We werden in 6 groepjes verdeeld. Na drie ronden, die werden afgewisseld door drankjes en hartige hapjes, die er goed invoelen, werden de prijswinnaars bekendgemaakt. Ieder van hen ging met een leuk prijsje naar huis.

Als grote kampioen kwam Mevr. Gerda Grasman uit de bus. Zij had maar liefst 53 punten. Dat was ver boven het gemiddelde. Nadat Mevr. Coby Dijkhuis allen

wel thuis had gewenst keerde iedereen weer voldaan huiswaarts.

Op woensdag 16 maart werd de maandelijkse bijeenkomst gehouden in Café 'De Leeuw'. Direct na de opening gaf de presidente het woord aan dhr. v. d. Heide, groepscommandant bij de Rijkspolitie te Groningen. Hij hield voor ons een lezing over drugs. Hij vertelde o.a. over de manier van gebruik van soft en hard-drugs en over de vaak dramatische gevolgen die dit gebruik, vooral van hard-drugs, teweeg brengt. Niet alleen bij de gebruiker maar ook bij de ouders en verdere huisgenoten. Ook het gebruik van soft-drugs moet men niet onderschatten, aldus dhr. v. d. Heide. Aan de stille in de zaal kon men merken hoe iedereen onder de indruk was van hetgeen werd verteld.

Na de lezing kwam nog het huishoudelijk gedeelte aan de orde.

Het was weer een mooie en leerzame avond.

Op woensdag 30 maart zal weer een extra avond worden gehouden met een lezing over 'Kinderbescherming'.

En dan is de volgende gewone maandelijkse bijeenkomst op 13 april a.s.

P.S. Op de lezing over 'Kinderbescherming' is iedereen welkom. Dus ook niet-leden.

amateur-astronoom Wim Zijlema.

Hij had er (met zijn familieleden) dan ook wel werk van gemaakt om de mensen in huis te krijgen:

huis aan huis stencils, kranteberichten, aanplakbiljetten en een groot verlicht bord in de tuin; als klap op de vuurpijl een forse miniatuur-raket als publiekstrekker in de voortuin. (zie foto).

De belangstellenden waren niet voor niets gekomen. Jammer genoeg maakte het dichte wolkende het onmogelijk om 'live' sterren te bekijken, maar hierop was gerekend, gezien de uitgebreide tentoonstelling en een viertal dia-presentaties. Wim had dan ook de gehele vrijdag vrij van school gehad om de garage en bijkeuken om te toveren tot wat het nu was met een grote hoeveelheid platen en teksten aan de muur, tijdschriften en boeken op tafels, een tweetal kijkers en een paar miniatuur ruimteschepen.

Alles wat met de 'ruimte' te maken had was er in woord en/of beeld terug te vinden: informatie over ons omringende planteten als Saturnus, Mercurius, Mars, Venus, enz., de ruimtevaart (ruimteschepen en robotten), sterrewachten op onmogelijke plaatsen in de bergen, andere zonnestelsels en ga zo maar door.

Met dia-voorstellingen ging Wim wat verder in op een paar onderwerpen, o.a. de spektakulaire Apollovluchten naar de maan vanaf 1968. Ik heb er in korte tijd veel opgestoken; Wim's deskundig commentaar over de rode planeet Mars, de stoflaag op de maan en de saaie planeet Uranus zijn me goed bijgebleven. Je voelt jezelf op de aarde ontzettend nietig worden als je dat zo allemaal ziet en hoort.

Wat ik ook heb onthouden is dat de kans op ander leven in de ruimte eigenlijk erg groot is! In ons zonnestelsel zal het wel uitgesloten zijn (te koud, te warm, te veel druk, geen dampkring) maar er zijn nog vele andere zonnestelsels met daaromheen ontelbare planeten, waarvan er zeker een aantal zijn die op de aarde lijken. Een boek, waarin ik een stukje las had het zelfs over miljarden planeten zoals de aarde...

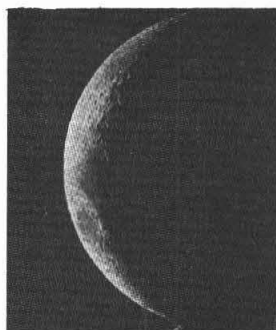
Het was erg leuk om te zien dat jong (er waren heel veel kinderen) en oud erg geboeid luisterde en keek en eigenlijk van de ene verbazing in de andere viel:

- 6 meter hoog springen op de maan...!?
- een wervelstorm zo groot als onze aarde...!?
- een vulkaan van 600 km doorsnede...!?
- een ruimtepak van 80 kg...!?
- een toekomstige telescoop met een spiegel van 10 m doorsnee...!?
- !?

Wim Zijlema heeft op een goede en plezierige manier zijn invulling gegeven aan de landelijke sterrenkijkdagen 1983 en velen in Thesinge en omgeving hebben dat bijzonder gewaardeerd.

K.F.

bij helder weer was deze maan te zien geweest...

Sterren- en planetenparade

Thesinge 18 en 19 maart

Een drukte van belang op vrijdagavond 18 maart aan de G. N. Schutterlaan 7 in Thesinge; rijen auto's in de berm en talloze

fietsen op het pad. Allemaal mensen, soms van heinde en verre, die afgekomen waren op de uitnodiging voor de sterrenkijkavonden van

Onze meubels
mogen
gezien
worden!
slagter

telefoon 05902-1383 interieurverzorging
stadsweg 63,9791 kb ten boer betimmeringen

Café "De Leeuw"

VOOR UW: BRUILOFTEN
FEESTEN
RECEPTIES
VERGADERINGEN
ZALENVERHUUR
050-416244

OUDE RIJWSWEG 6
GARMERWOLDE

Dorpsbelangen

Algemene ledenvergadering
Vereniging van Dorpsbelangen
op 21 februari in Café de Leeuw.

Slechts 36 personen waren aanwezig op de halfjaarlijkse vergadering van de Vereniging van Dorpsbelangen. Dat was jammer, want niet alleen is het contact van de leden met het Bestuur belangrijk, ook het contact met de leden onderling is erg gezellig en een wezenlijk onderdeel van deze vergaderingen, gezien de regelmatige pauzes met gelegenheid tot "onderling overleg". Vaste punten van de vergadering waren: o.a. de notulen (deze keer nog gemaakt door Geesje Brakel) en het jaarverslag (ook grotendeels nog van haar hand). Ook het financieel jaarverslag kwam aan de orde. Daarbij kwam de droom van menigeen uit: er was op mysterieuze wijze tevél in kas! Het bedrag - f 60,- - werd met een gul gebaar weggeschonken. De contributie blijft gelijk, maar wordt „in voren" opgehaald, d.w.z. dat u binnenkort de

contributie over 1983 kunt betalen.

Er vonden ook verkiezingen plaats: De heer Jansen trad af, stelde zich niet herkiesbaar en werd opgevolgd door Vera van Zanten.

Na het vertrek van Geesje Brakel naar Curaçao werd de functie van secretaresse tijdelijk waargenomen door Mieke Welling. Zij werd gekozen voor deze functie.

S. Veninga - de voorzitter - werd herkozen. Zijn eerste daad in zijn volgende ambtstermijn was het welkom heten van de nieuwe bestuursleden en het afscheid nemen van de heer Jansen. Deze werd bedankt voor zijn enthousiasme en de daadwerkelijke steun die „Dorpsbelangen" altijd ondervonden heeft. Hem werd een zeer toepasselijk afscheidscadeau aangeboden: een fles Jägermeister en een glaasje met inscriptie. Vele „dorpsproblemen" kwamen nog aan de orde, waarna de vergadering - althans het officiële gedeelte - om half elf werd gesloten.

"Wester"

De Rederijkerskamer "wester" hield op donderdag 3 maart haar jaarvergadering.

Mevrouw A. Dreise-Havenga werd herkozen in het bestuur. De heer R. J. Ganzeveld was niet herkiesbaar. Als nieuw bestuurslid werd mevrouw F. Schuur-de Vries gekozen. Het openluchtspel is dit jaar op 2 en 3 september.

Op zaterdag 16 april a.s. wordt er een kegelavond georganiseerd

seerd en op zondag 12 juni een fietstocht.

De rollen voor het openluchtspel werden verdeeld. Er wordt dit jaar weer een blijspel opgevoerd onder de titel "BELOOFD IS BELOOFD".

De spelers(sters) zijn: Hannie Havenga, Katrien Veenstra, Frouwke Schuur, Pia Pops, Aaltje Dreise, Kees Jansen, Jan Havenga, Dick Groenhagen, Denco Bolhuis en Eltje van Huis.

Koninginnedag 1983

's Middags: voor de jeugd.

Op 30 april gaan we met z'n allen feestvieren in café de Leeuw.

Wat we gaan doen: jullie mogen van alles maken en je daarmee versieren, b.v. maskers, hoeden, robots, clowns, bloemenmeisje, zomaar grappige figuren enz. enz. Als we daarmee klaar zijn komt er een echte jeugd disco en kunnen jullie dansen en springen zoveel je maar wilt, natuurlijk ook met de spulletjes die je zelf gemaakt hebt. We hebben hiervoor echter veel materiaal nodig, zoals dozen, closetrollen, stofjes, flesdoppen, veren, touw, enz. enz. Allerlei spullen mag je opzoeken en dat mag je zo gauw mogelijk

mee naar school nemen.

We hopen dan dat het een knalfeest wordt, maar dan moeten jullie allemaal wel meedoen.

's Avonds voor de ouderen.

Natuurlijk een oranjeblat, m.m.v. Tiroler kapel, enige verrassingen en het orkest „Viertakt". Aanvang ± 9.30 uur. Ook 's avonds hopen we dat het een knalfeest gaat worden en dit lukt vast wel, maar dan moeten we allemaal meedoen en daarom rekenen we op uw komst en belangstelling. Alleen samen kunnen we er weer een gezellig feest van maken. Tot ziens op 30 april.

M. vr. gr. Het Oranjecomité.

s.v. GEO

Op vrijdag 22 april a.s. organiseert s.v. GEO wederom een kaart- en sjoelavond. Deze wordt gehouden in café „de Jägermeister", aanvang

19.45 uur. Er wordt gespeeld om leuke prijzen. Houdt u van kaarten of sjoelen? Aarzel dan niet en bezoek deze avond. Tot ziens op 22 april in café „de Jägermeister".
s.v. GEO

Puzzel

nr. 20

HORIZONTAAL

- zwevende herderstammen
- bevel
- slor dig persoon
- voorzetsel
- zijn dorst lessen
- plat stuk hout
- muzieknoet
- plaats op de Veluwe
- voorzetsel
- meisjesnaam
- een zekere
- zat
- menselijk denker-mogen
- veelvoud van negen
- tocht
- vorm van remmen
- wet (Eng.)
- voordat
- nors

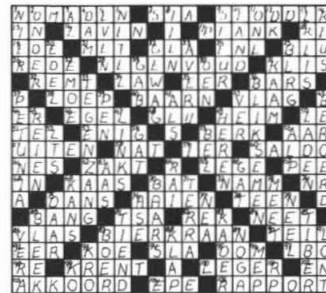
VERTIKAAL:

- lichaamsorgaan
- voorzetsel
- reeds
- waterkering
- ogenblik
- naam van plant
- getal
- gedachtenloos
- staat
- een (vr. taal)
- deens muntstuk
- eens
- tegenst. van dwerg
- nobel
- melding
- schade
- verheffing van het aardoppervlak
- struisvogel
- gew. arbeidsbureau
- naam van opvallende figuur
- venster
- antwoord op een vorige zang
- het lichten bij onweer

- vergrootglas
- plaats in Utrecht
- dundoek
- daar
- insekteneter
- pop. vorm van glijden
- heem
- lidwoord (Fr.)
- moment
- ongeëvenaard
- boom
- bloeiwijze
- uitspreken
- vochtig
- europaan
- verschil tussen deb. en cred.
- buitendijks land
- vorm van zaken
- niet volle
- de . . . . . in hebben
- voorzetsel
- zuivelprodukt
- zuivelprodukt
- slaghout
- nam-medewerker
- ned. rundvee
- ritmische beweging

- liefskozen
- lichaamsdeel
- angstig
- aansporing
- veerkracht
- luizeel
- grondstof voor linnen
- tap voor gestrijkvocht
- langwerpige metalen afwasbak
- lol
- herkauwer
- groente
- van weinig verstand getuigend
- soort beroepsondew.
- tweede toon van de diatonische toonladder
- zitvlak (fam.)
- ligplaats van dier
- voegwoord
- overeenkomst
- plaats in Gelderland
- verslag

- soort pacht (niet modern)
- de leidende personen van een onderneming, vereniging, leger, etc.
- rivier in Italië
- voornaam van bekende Eng. zangeres (2e W.O.)
- agrariër
- mep
- erg zoet gebak
- vuurkoord
- radio-omroep
- klap
- bokstern
- antwoord betaald

GARMER & THESINGER EXPRESS

Redactie: Henk Vliem, L. v.d. Veenstraat 14, 9798 PL Garmerwolde, tel. 050-416341
Administratie: Peta Jurjens, L. v.d. Veenstraat 15, 9798 PK Garmerwolde, tel. 050-416094
Redactie Thesinger: Kees Faber, Kapelstraat 5, tel. 05902-2257
Bank: Rabobank Garmerwolde, rek.nr. 32.07.05.749, giro v.d. bank 91.69.38

Copy inleveren: steeds voor de 15e van de maand.

